

гарита Николова²³ ни навежда на мисълта, че вариантът за отиване в отвъдното е по-древен. Вероятно тук става въпрос за жертвоприношение (този пласт е много добре уловен от Иван Милев в неговата интерпретация на мотива – картината „Змейова сватба“²⁴). С всички уговорки за подобен род хипотези бихме могли да направим предположението, че в древността една от съзрелите вече девойки е била принасяна в жертва на хтоничните сили, за да бъдат те умилостивени и да не пречат годината да бъде плодородна. Именно на несправедливата смърт на жертвата са посветени песните около това митологично ядро. Вариантът, в който девойката се спасява, е възникнал по-късно, когато сакралният елемент е изчезнал и страхът от силите на злото е намалял.

За финал на своята интерпретация Славейков предпочита варианта, в който избраницата отива в отвъдното, но модернизиранието на мотива протича в няколко посоки. И тук поетът използва същия похват, като допълнително усложнява първообраза и осъвременява речта. Той психологизира образите и това е начин да обнови традицията. Неслучайно митичното чудовище носи името Огнян. Второ – никакви билки не могат да помогнат на хубава Яна:

– Свива се сърце и памет се губи...
Дружки, неверници, змейно ме любя.
Пусли остали вси билки чемерни.
Ох, не напусто са облаци черни!²⁵

Като въвежда мотива за сърцето и паметта, Славейков психологизира образа. Така се премахва космогоничният пласт за сътворението на света и се въвежда мотивът за човешкото сърце и памет, мотивът за страстта. Тук именно Славейков се разделя с колективния смисъл на космогоничния мит, като насочва вниманието си към отделната личност. На трето място се утвърждава модернистският мотив за желанието на човека да се докосне до невероятното, непознатото, отвъдното – за сметка на скучното, познато земно съществуване в патриархалната общност. Така на основата на архаичната колективна насоченост на мита Славейков утвърждава свободата на отделната личност. В неговата интерпретация на героинята – невеста на хтоничното същество – се гледа не като на

²³ Николова, М. Северозападна България – общности, традиции, идентичност. – В: Регионални проучвания на българския фолклор. Т. 4. С., 2002, с. 113.

²⁴ По този въпрос вж. моята статия „Мотивът змейова сватба и българският модернизъм“ в сб. „Изкуствоведски четения 2007“, изд. Институт за изкуствознание БАН, С., 2007, с. 79.

²⁵ Цит. по: Славейков, П. П. Съчинения. Т. 1. С., 2002, с. 30.